

Huszonöt év.

Könnyű a vagyonos osztálynak. Felül az automobiljára és fittyet hány a villámosnak. Felül az automobiljára és repül, száll, mint a madár. Felül az automobiljára, összeütközik, nekiütközik, lesiklik, felsiklik valamivel, valaminek, valamiről vagy valamire és repül a szanatóriumba vagy a másvilágra. De mit tegyek én, közönséges emberfia, ha sétakocsikázni akarok Budapesten? Nekem nincs autóm, mely röpítsen, nem telik állandóan bérkocsira, melyet legázoljon az autó, hanem kénytelen vagyok gyalog róni az utcát, ha sürgős dolgom van és villámosra ülni, ha nincs sürgős dolgom.

Ezért én nem is írok cikket automobilról, bérkocsiról, repülőgépről, bicikliről és paripáról, mert nem élünk egymással állandó közlekedési viszonyban, hanem ha már a közlekedés-ügy terére léptem, írok arról, a miben kompetensnek érzem magamat: a villámosról.

Írok a villámosról? Mondhatom, könnyebb ezt az eszmét fölvetni, mint megvalósítani. Mert, ime, a mint e szót: *villámos*, leírtam, egyszerre fájdalmasan megrándult a zsebemben a villámos vasuti szabadjegy. Nemcsak megrándult, de mindjárt oldalba is bökött:

— Gondold meg, barátom, hogy most Budapest összes sinein ingyen utazhatol, a kalauzok és ellenőrök megsüvegelnek, mert nem lehet tudni, nem vagy-e villámos igazgató vagy díjnok; a fizető közönség irigyel, mert a szabadjegyért itt minden keblet titkos vágy emészt. De mindez másképp is lehet! Gondold és fontold meg!

Ez a kis cenzor a mellényzsebben nehezíti meg tollamat és szívemet, mikor a villámosról akarok írni. Mert a szabadjegy hasonlatos a szabad gondolkozás jogához. Addig boldog az ember e kincs birtokában, a míg nem gondolkodik. Ha gondolkozni kezdesz, tüstént arra a tapasztalatra jutsz, hogy nem szabad gondolkodnod, mert könnyen a körmödre koppintanak. Kockáztatod a szabadjegyedet vagy a szabadelvűségedet.

Nagyon derék, becsületes ember volt, a ki a villámos vasutazást kitalálta. Adott az emberiségnek egy édes álmod és sok jövedelmező részvényt. Az álom az volt, hogy ismét nagyot haladtunk, sőt valósággal nagyot szöktünk előre a haladás nyugtalan és végtelen pályáján. Szédtítő gondolat volt annak tudata, hogy kocsink

elé fogjuk a villámot, akár csak a lovat és míg szabad testvére odafenn a felhők közt nyargalászik, ő ideleenn bennünket percenkint megszábotott gyorsasággal szállit városrészből városrészebe. Micsoda gyönyör lesz lenézni a szegény multat, mely valamikor az omnibuszoknak nevezett bárkákban dőcögött az utcákon, vagy a lóvasuton andalgott végig a Kerepesi-úton meg az Országúton! Mi pedig a villám szárnyán rohanunk a hatalmasan fejlődő világáros egyik csücskétől a másikig, a feje bubjától a cipője orráig. Ez volt az álom.

Mindeirki emlékszik még arra az időre, mikor az első villámos megjelent Budapesten. Azaz, dehogymindenki. Hiszen, ha összevetem az akkori dátumot a mostanival, az az eredmény sül ki, hogy itt egy egész generációnak kellett születnie és fölnevelkednie, melynek talán fogalma sincs arról, milyen volt a lóvasut? Mert éppen most van huszonöt esztendeje, hogy az első villámoskocsi végigfutott a Teréz-körúton. Huszonöt esztendő! Szent Isten, mily gyorsan halad az idő! Bizonyára gyorsabban, mint az a közlekedési eszköz, melyhez mi negyedszázad előtt annyi álmodtunk, s melynek láttára ijedten ágaskodott föl Budapesten minden ló.

Huszonöt év! Mi minden nem történt azóta a világon és Budapesten! Az akkor félmillió magyar fővárosból közel egymillió világáros lett, mely a villámot lefogta nemcsak a lába, hanem a szeme, a füle, a nyelve szolgálatába is. A lebéközött elektromosság ott van a szobáinkban, némán és engedelmesen, akár csak a régiek rab-szolgái, a kik hallgatag alázattal tartották kezükben a világító szöveteket és naftafáklyát. Az elektromosság ott van szobádban, szolgálatkészen, lesve óhajodat, hogy hangodat elvigye ezer mérföldnyire, messze idegen országokba. Az elektromosság ott áll kapud előtt, befogva a kocsidba, akár csak Sába királynőjének szelidített oroszánjai, melyek aranyos szekere rudjánál doromboltak. A nagy ponyvás omnibusz-bárkák eltűntek, a lóvasutat néhány év alatt úgy elmosta a villámos, hogy a budapesti gyerek úgy megy ki a lóvasut csodájára a Margitszigetre, mint a velencei gyerek a Lidóra — lovat bámulni. (Mert ott van vagy kettő.)

Szegény, jóra való, régi lóvasut, melyet manapság már az ambiciózusabb vidéki városok is a maradiság szégyenfoltjának tartanak, neked az emléked is meghalt. A derült külsejű, pajkosan, frissen iramló, sárga villámoskocsik egyszerre megunták a te szennyesbarna külsődet és sötét, kényelmetlen belsődet, lovaid egyenletesen csattogó patáit és izzadó tomporát. Lassan jártál, igaz, de legalább bizonyosan.

Cammogtál, de nem makacszkodtál, nem álltál föl hosszú, mozdulatlan sorban az utca mentén; elved a lassan járj, tovább érsz aranyágasága volt, melyet csak azóta értünk meg igazán, a mióta a lóvasutról a villámosra kerültünk. Mert a villámoson most ugyan gyorsan járunk, de nem érünk el messzire. A mit nyertünk a lóvasuttal szemben a réven, vagyis a villámoságon, elvesztjük a vámon, vagyis az áramhiányon, hajó-törésen, rövid zárlaton s a jó Isten tudja, ama huszonöt év előtti álomnak mi minden kerékkötőjén, kampóján, hurkán, görcsén, mely lehuza.

Természetesen, eszem ágában sincs, hogy visszakivánjam a lóvasutat, most, mikor már a ló kezd egyáltalán kiszármazni a divatból és a bérkocsitestület is villámoságot meg benzint akar kocsijaiba szerződtetni. De az ember olyankor, mikor várakozik valahol, teszem a miniszter előszobájában, a borbélynál vagy az elakadt villámos kocsiban, hát mindenféle régen megrekedt, lappangó emlékek zsi bongnak föl benne. Még a lóvasut is.

Hiszen akadozott a villámos azelőtt is. Kezdetől fogva a türelem iskolája volt számunkra, fővárosiakra nézve. Ebben a jól bevált iskolában tanultuk meg, hogy türelem rózsát terem, mert a ki tiz-tizenöt-husz perccs két nyugodtan kivárt a megakadt villámos kocsiban, az nem veszekedett a feleségével és nem szavazott a kormány ellen soha. Az idővel bárányá, galambbá, sőt angyallá alakult át. Ajánlom is annak, a ki a lányát férjhez adja, hogy lesse ki, mit csinál a vőlegény, mikor a villámos megakad. Ha nem akar gyilkolni vagy nem kíván öngyilkosságot elkövetni, sőt ha hajlandó a villámos társaságok tisztelt igazgatóságai számára nagyobb alapítványt tenni, nyugodtan rábizhatja a lányát. Az akkor sem fog sötét arcot vágni, ha késik az ebéd.

Hát, mondom, a villámos huszonöt éves pályafutása alatt eredményesen kicsiszolta és kiművelte a közönség türelmi érzékét, de adott kárpótlást is. Mindig akadt derék kocsivezető, a kiből felbuzdult a jóféle kurucvér s úgy nekiéresztette a villámos táltosait, hogy pár perc alatt elnyeltünk egy-két városrésznyi utat. Micsoda gyönyör volt ez! Ugy röpködtünk a kocsiban, mint a labdák a ferencvárosi meccsen és valahányszor a megállónál fölkapaszkodtunk a kocsiba, egy darabon úgy szálltunk vele a levegőben, mint a nemzeti zászló a szélben. Ilyenkor nem is makacsoltak el a törvényszéken, nem késtünk el a színházból és nem rohogott el az orrunk elől a vonat a pályaudvarban.

Mig mostanság? ... No, de a zsebemben már migrént kapott a szabadjegyem s elájulni készül, ha tovább is folytatom ezt az elmélkedést. Hát inkább befejezem.

Halálugrás az Erzsébet-hidról.

A sportkrónika ma véres betűvel irta lapjaira egy ifju rajongója nevét, a kit a versengés iránt való tulhajtott szenvedelme a halálba kergetett. Az áldozat Csipcsala Mihály tizenhét éves kereskedelmi iskolai tanuló, a ki ma délután az Erzsébet-hidról a Dunába ugrott, hogy a magasból való leugrás versenyben győztes maradjon. Leugrott, de nem győzött, hanem elmerült a habokban.

Csipcsala Mihály, a ki a nagymező-utcai kereskedelmi iskola növendéke, tagja a *Budapesti Athletikai Klub*-nak. Tizenhét éve mellett is testileg gyönyörűen fejlett fiatalember volt; nagyon győngy tanuló, de annál jobb tornász. Tegnap délután megjelent a főkapitányságon és *Markovics* tanácsostól engedelmet kért arra, hogy az Erzsébet-hidról a Dunába ugorhasson. Kérését azzal okolta meg, hogy a velük állandóan versengő egyesület, a *Műgyetemi Athletikai és Football-Klub* május huszonnyolcadikán akar megkísérelni hasonló ugrást, melyért bajnoki cím jár, ezt pedig minden áron meg akarja előzni. Hogy az engedelmet könnyebben megkapja, fölemlítette, hogy tavaly baj nélkül leugrott az újpesti Duna-hidról, azonfölül már tizenkét uszóérme van. *Markovics* tanácsos biztosították látva ilyképpen a vállalkozás sikerét, megadta az engedelmet a leugrásra, annál is inkább, mert a Duna hidjairól hasonló ugrást már többen tettek jó eredménnyel, köztük *Kankovszky* uszóhajnok és *Peczke Klára*, egy uszómeister leánya.

Csipcsala, a kit sportegyesülete állandóan *Köszeghy* néven szerepeltetett, elmondotta tervét az osztályában, s ezért történt, hogy az osztály növendékei, *Szabó Adolf* tanárral az élükön, ma délután fél-négy órakor, a mikorra a leugrást jelezték, megjelentek az Erzsébet-hid előtt.

Csipcsala valóban komolyan vette a versenyt s néhány perccel fél-négy óra előtt jelentkezett a főkapitányság által kirendelt rendőri készütség vezetőjénél, *Tóth Mihály* kapitánynál. A kapitány figyelmeztette, hogy csak abban az esetben engedheti meg a leugrást, ha a Dunán legalább két csónak áll készenlétben, a hol, ha netalán baj érné, a kimentésére hozzáértő emberek vannak. Továbbá köteleznie kell magát, hogy a leugrás után nem uszik partra, hanem csónakba száll, a hol felöltözik. Csipcsala, a kivel ezeket a feltételeket már tegnap is közölték, megmutatta a sportegyesület által részére kirendelt két motorcsónakot, mire a kapitány az engedelmet megadta.

Néhány perccel később már fönn állott a hidon és a tiz rendőr által formált négyszögben, a mely a vállalkozó ifjut a közönségtől elkülönítette, levetette ruháját, a melyet két társa levitt a mentőcsónakba.

Pontban fél-négy órakor egyesületének sport-sipkájában és ugyanilyen színű uszókosztümben föl-ugrott a fiatal atléta a hid karfájára. Maga számlálta hangosan:

— Egy, kettő, három!

Mikor a harmadik jelszó elhangzott, Csipcsala szabályszerű ivben, hosszú háromszögben, előre nyújtott kézzel a feje fölött, levetette magát s nyilsebesen repült a víz felé.

Nagy embertömeg állott már ekkor a hidon s a nézők között az első sorban természetesen ott voltak a merész ifjunak osztálytársai. Sokan másod-percmérő-órával a kezükben figyelték az érdekes sporteseményt.